

Opracowanie: Ewelina Nocna-Podolak

„Rodem warszawianin, sercem Polak, a talentem obywatel świata,
Fryderyk Chopin zeszedł z tego świata.
Umiął zbierać kwiaty polne, rosy z nich
ani puchu nie odtracając najbliższego.
Przezeń Ludu polskiego porozrzucane łzy po polach,
w diademie ludzkości się zebrały w diament piękna.
Wszędzie jest, bo w Ojczyźnie duchu mądrze przestawał
i w Ojczyźnie spoczął, bo jest wszędzie!”

C. K. Norwid

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTERDYSCYPLINARNYCH DLA KL. I – III GIMNAZJUM

„WEDRUJEMY ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA PO ZIEMI DORZYŃSKIEJ”

CELE EDUKACYJNE

A. KSZTAŁCENIE

- ✓ kształcenie umiejętności łączenie faktów,
- ✓ doskonalenie umiejętności określania położenia geograficznego,
- ✓ doskonalenie umiejętności obliczania czasu miejscowego,
- ✓ zapoznanie z najważniejszymi wydarzeniami z życia F. Chopina,
- ✓ doskonalenie korzystania z różnych źródeł informacji,
- ✓ dostrzeganie poetyckich zjawisk w utworze,
- ✓ kształtowanie umiejętności słuchania muzyki poważnej oraz wyobraźni muzycznej poprzez improwizację ruchową i plastyczną.

B. WYCHOWANIE

- ✓ doskonalenie umiejętności efektywnej organizacji własnej pracy
- ✓ kształtowanie poszanowania dla dorobku polskiej kultury
- ✓ wpajanie wartości narodowych,
- ✓ rozwijanie zamiłowania do muzyki Chopina,
- ✓ kształtowanie umiejętności działania w grupie,

METODY PRACY: praca z tekstem źródłowym, praca z mapą konturową, pogadanka, praca z tekstem, ćwiczenia praktyczne – nauka poloneza, swobodne wypowiedzi uczniów.

FORMY PRACY: indywidualna, zbiorowa, grupowa

UNIA EUROPEJSKA
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

ŚRODKI DYDAKTYCZNE: Wiersze „Walc” i „Polonez” Wandy Chotomskiej, opis poloneza z XII księgi „*Pana Tadeusza*”, płyta dvd z filmem „Pan Tadeusz”, mapa Polski i Europy, odtwarzacz CD i płyty z muzyką Chopina, fortepian, zapis nutowy utworów Chopina („Walc cis-moll”, „Polonez A-dur”), ilustracje – portrety Chopina, powiększony podpis Chopina, foliogramy – przedstawiające tańce – polonez i walc, Internet, prezentacja multimedialna o życiu i twórczości F. Chopina.

I. Rozpoczęcie zajęć – umiejscowienie regionu na mapie Polski:

- określenie położenia geograficznego Szafarni – **53° 06' N, 19° 08' E**
- oblicz kąt padania promieni słonecznych w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku

$$21 \text{ III I } 23 \text{ IX} : 90^\circ - 53^\circ 06' = 36^\circ 54'$$

$$22 \text{ VI} \quad 90^\circ + 23^\circ 27' - 53^\circ 06' = 60^\circ 21'$$

$$22 \text{ XII} \quad 90^\circ - 23^\circ 27' - 53^\circ 06' = 13^\circ 27'$$

- Oblicz, która godzina czasu słonecznego miejscowego jest w Paryżu /48° 52' N, 02° 21' E/, jeżeli w Szafarni jest godzina 12.15.

$$19^\circ 08' - 2^\circ 21' = 16^\circ 47'$$

$$16^\circ \cdot 4 \text{ min.} + 47' \cdot 4 \text{ sek.} = 64 \text{ min.} + 188 \text{ sek.} = 1 \text{ h } 7 \text{ min. } 8 \text{ sek.} \approx 1 \text{ h } 7 \text{ min.}$$

$$12.15 - 1 \text{ h } 7 \text{ min.} = 11.08$$

II. Wprowadzenie do tematyki zajęć

Taniec i muzyka towarzyszy nam od wielu wieków. Poprzez taniec człowiek wyrażał różne uczucia. Oprócz możliwości wyrażania samego siebie ma on moc jednoczenia ludzi. Taniec jest często spotykanym motywem literackim, przedstawianym w różny sposób. Ukazuje obrzędowość i obyczaje danej społeczności. Polonez jest najstarszym polskim tańcem – symbolem przemijania polskiej tradycji szlacheckiej. Podczas tańczenia go, ważny był porządek i prawidłowa kolejność par. Chopin w zależności od miejsca swojego pobytu tworzył różne dzieła: przebywając na wsi tworzył dzieła nawiązujące do tematyki ludowej – *Polonez g – moll* ; gdy był zakochany tworzył muzykę nasyconą uczuciem – *Walc As – dur op. 69 nr 1*, którego nuty Chopin wpisał do pamiętnika Marii Wodzińskiej; z tęsknoty za krajem tworzył utwory kojarzące się z ojczyzną – *Polonez As – dur op. 40*. Fryderyk Chopin – jako siedmiolatek na publiczny debiut wybrał *Polonez g-moll*. "W przeciagu wieczora grał na fortepianie młody Chopin, dziecię w 8. roku, obiecujące, jak twierdzą znawcy, zastąpić Mozarta"- pisała Aleksandra Tańska, świadek koncertu. Unikalność stylu, mistycyzm i subtelność gry Szopena, a przede wszystkim jego geniusz pozwoliły mu doprowadzić technicznie Poloneza do formy ponadnarodowej i najwyższej.

1. Metodą pogadanki, przedstawienie charakterystycznych cech tańców – walca i poloneza – przedstawienie foliogramów z rycinami obrazów przedstawiającymi oba tańce.

❖ **Walc**

Jest tańcem wirowym w tempie umiarkowanym, pochodzenia niemieckiego. Za prototyp walca uchodzi tzw. *Deutscher Tanz* (taniec niemiecki).Walc był początkowo tańcem podmiejskim; tańczono go tylko w podrzędnych lokalach. Tempo tańca początkowo było wolne, wirowano na jak najmniejszej przestrzeni, czyli w miejscu i to uchodziło za dowód kunsztu tanecznego. Z przedmieść walc wkroczył do sal balowych i do salonów mieszczańskich, a nawet arystokracji (1786), wówczas gdy po raz pierwszy na scenie teatru wiedeńskiego odtąnczono walca w operze *La cosa rara* V Martina y Solera (1756-1806).Znane walce fortepianowe: Fryderyka Chopina – 3 walce na fortepian op. 64 /1847/.

❖ **Polonez**

Jest najstarszym polskim tańcem. Najstarszy zbiór polonezów pochodzi z 1728 r. Charakter Poloneza jest dostojny. W zależności od regionu, polonez znany był pod różnymi nazwami: *taniec polski, chodzony, pieszy, wolny, powolny, chmielowy, wielki*. Istnieje opinia, że nazwa *polonez* pojawiła się dopiero w latach trzydziestych XVIII wieku, jako spolszczenie francuskiego *polonaise*; francuskie a la polonaise czy włoskie alla polacca oznaczają „w charakterze poloneza”. Tańczony najpierw wśród ludu, z czasem przyjął się na dworach magnackich. Na dworach królów polskich polonez stanowił element ceremoniału dworskiego, będąc paradą szlachty przed monarchą. Tańczony był na rozpoczęcie balów, również obecnie inauguruje niektóre imprezy, dla podkreślenia ich uroczystego charakteru (np. studniówki).Polonez zachował się w kolędach: *W żłobie leży, Dzisiaj w Betlejem, Bóg się rodzi, Serca ludzkie się radują*.

❖ Foliogramy z rycinami obrazów przedstawiającymi oba tańce.

- Krzysztof Kloskowski „Walc przy księżycu”
- *Roztańczeni – walc angielski*
- Eckardt *Walc*
- Republika *Walc as dur*
- Teofil Kwiatkowski *Polonez*
- Zofia Stryjeńska „*Polonez*” z serii *Tańce polskie*
- Kornelia Szlegel: „*Polonez pod gołym niebem*”
- Wojciech Kossak. „*Polonez*”

2. Prezentacja przez uczniów wierszy W. Chotomskiej „*Walc*” i „*Polonez*” oraz fragment XII księgi z „*Pana Tadeusza*” przy muzyce F. Chopina *Walc cis-moll* i *Polonez g-moll* oraz obejrzenie końcowej sceny filmu „*Pan Tadeusz*”.

„WALC”

Fragment opisu poloneza z „*Pana Tadeusza*”

Wyjrzałam na ulicę –
był wiatr i była wiosna,
ulicą szła dziewczyna,
dziewczyna nuty niosła.

A na ulicy
stały kwiaciarki z koszami kwiatów,
a dziewczyna wyszła ze szkoły muzycznej
i szła Krakowskim Przedmieściem
w stronę Nowego Świata.

- A jaka była?
- Piękna, tak piękna jak Syrena.
- A co w tych nutach było?
- W nutach był walc Chopina.

A te kwiaciarki w koszach
jaśminy miały i róże.
Jaśminy były białe,
róże pąsowe i duże,
i nagle – nad kwiatami
schyliła się dziewczyna,
i nagle – walc w bukietach,
walc w różach i jaśminach.

Frunęły kwiaty z koszy,
kołyszą się nad miastem,
frunęły z parapetów
firanki falbaniaste –
a ten walc przez liście
śmieje się perliście,
a ten walc już cały w muślinach,
biały obłok goni,
srebrną gwiazdką dzwoni
i do nieba księżyc przypina.

„POLONEZ”

Polonezem wchodzą drzewa w polską jesień,
śpiew tej ziemi w swoich liściach każde niesie.
Przez ogrody, przez aleje i przez pole
idą brzozy, idą klony i topole.
A te klony ustroiły się bogato,
a te brzozy wplotły w warkocz babie lato.
Idą wiązy, idą buki i jesiony,
szczerym złotem wyłoczone po korony.
Koralami zaświeciła jarzębina,

Poloneza czas zacząć. Podkomorzy rusza
I z lekka zarzuciwszy wyloty kontusza,
I węża podkręcając, podał rękę Zosi
I skłoniwszy się grzecznie, w pierwszą parę prosi.
Za Podkomorzym szereg w pary się gromadzi,
Dano hasło, zaczęto taniec on prowadzi.
Nad murawą czerwone połyskają buty,
Bije blask z karabeli, świeci się pas suty,
A on stąpa powoli, niby od niechcenia;
Ale z każdego kroku, z każdego ruszenia
Można tancerza czucia i myśli wyczytać:
Oto stanął, jak gdyby chciał swą damę pytać,
Pochyla ku niej głowę, chce szepnąć do ucha;
Dama głowę odwraca, wstydzi się, nie słucha,
On zdjął konfederatkę, kłania się pokornie,
Dama raczyła spojrzeć, lecz milczy upornie;
On krok zwalnia, oczyma jej spojrzenie śledzi
I zaśmiał się na koniec, rad z jej odpowiedzi
Stąpa prędzej, pogląda na rywalów z góry
I swą konfederatkę z czaplinymi pióry
To na czole zawiesza, to nad czołem wstrząsa,
Aż włożył ją na bakier i podkręcił węża.
Idzie, wszyscy zazdroszczą, biegą w jego ślady,
On by rad ze swą damą wymknąć się z gromady;
Czasem staje na miejscu, rękę grzecznie wznosi
I żeby mimo przeszli, pokornie ich prosi;
Czasem zamyśla zręcznie na bok się uchylić,
Odmienia drogę, rad by towarzyszków zmylić,
Lecz go szybkimi krokami ścigają natręty
I zewsząd obwijają tanecznymi skrętami;
Więc gniewa się, prawicę na rękojeść składa,
Jakby rzekł: "Nie dbam o was, zazdrośnikom biada!"
Zwraca się z dumą w czole i z wyzwaniem w oku
Prosto w tłum; tłum tancerzy nie śmie dostać w kroku,
Ustępują mu z drogi, i zmieniwszy szyki,
Puszczają się znów za nim.

Brzmiały zewsząd okrzyki:
"Ach, to może ostatni! patrzcie, patrzcie, młodzi,
Może ostatni, co tak poloneza wodzi!"
I szły pary po parach hucznie i wesoło,
Rozkręcało się, znowu skręcało się koło,
Jak wąż olbrzymi, w tysiąc łamiący się zwojów;
Mieni się cętkowata, różna barwa strojów
Damskich, pańskich, żołnierskich, jak łuska

dąb żołądzie do gałęzi poprzypinał.
Idą drzewa – słońce w liściach każde niesie,
polonezem wchodzi drzewa w polską jesień.

błyszcząca,
Wyłocona promieniami zachodniego słońca
I odbita o ciemne murawy wężgłowa.
Wre taniec, brzmi muzyka, oklaski i zdrowia!

- Po wysłuchaniu krótka pogadanka z uczniami na temat wysłuchanych utworów – jaki mają charakter, zwrócenie uwagi na pisownię nazwiska kompozytora, ekspozycja portretów Chopina.

- ❖ zwrócenie uwagi na dwie literki „F”, które wskazują na dwa imiona: Fryderyk Franciszek.

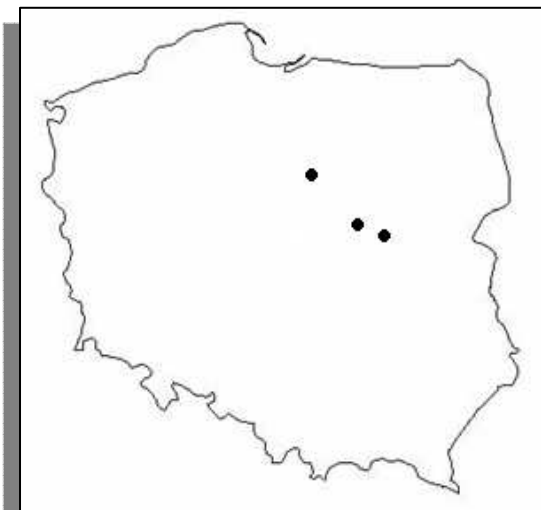
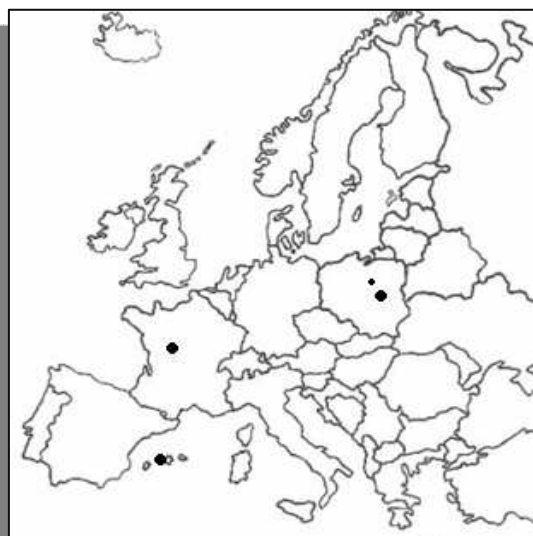
- ❖ prezentacja obrazów przedstawiający F. Chopina

- **Dwa portrety Chopina rysowane przez E. Radziwiłłówną w 1829,**
- kilka portretów namalowanych przez Teofila Kwiatkowskiego, wśród nich cenny obraz pt. *Ostatnie chwile Chopina*, który przedstawia – poza Chopinem – jego siostrę Ludwikę, Marcelinę Czartoryską (jego uczennicę), przyjaciół – Wojciecha Grzymałę i księdza Aleksandra Jełowickiego oraz twórcę obrazu.
- Rysunek Delacroix.

- Nauka podstawowych kroków poloneza – choreografia na stronie internetowej – <http://free.art.pl/taniec/polonez>.
- Zapoznanie z życiem i twórczością Fryderyka Chopina – przedstawienie prezentacji multimedialnej oraz tekst z życiorysem F. Chopina [/www.sp13.mielec.pl/.../FChopinnajwiekszypolskipianista.pps](http://www.sp13.mielec.pl/.../FChopinnajwiekszypolskipianista.pps) /
- Uzupełnij tabelę najważniejszymi wydarzeniami z życia F. Chopina i umieść ich daty na osi liczbowej. Na mapie Europy zaznacz miasta związane z życiem F. Chopina.

Data	Miejscowość	Wydarzenie
1 III 1810 r.	Żelazowa Wola	Miejsce urodzenia
1816 r.	Warszawa	Zaczyna naukę gry na fortepianie u W. Żywnego
1822 r	Warszawa	Zaczyna brać prywatne lekcje kompozycji u J. Elsnera.
1823	Warszawa	Wstępuje do IV klasy Liceum Warszawskiego
1824 r.	Szafarnia	Spędza wakacje w Szafarni – poznaje folklor wiejski.

VIII 1825 r.	Szafarnia	Drugie wakacje w Szafarni, zaprzyjaźnia się z J. Białobłockim i J. Matuszyńskim.
1826 r.	Warszawa	zapisuje się na pierwszy rok Szkoły Głównej Muzyki, kierowanej przez J. Elsnera wchodzącej w skład Uniwersytetu Warszawskiego.
3 VIII – 8 IX 1826 r.	Duszniki Zdrój	Koncertował po raz pierwszy publicznie
20 VII 1829 r.	Warszawa	Kończy Szkołę Główną Muzyki
1830	Warszawa	Powstają dwa koncerty fortepianowe f-moll i e-moll.
26 II 1831	Paryż	Gra pierwszy koncert z udziałem 13 artystów
8 IX 1831 r.	Wiedeń	Chopin pisze etiudę c-moll zwaną "Rewolucyjną" oraz Preludium d-moll.
II 1831	Paryż	Gra pierwszy koncert w Paryżu z udziałem 13 artystów.
9 IX 1836 r.	Drezno	Oświadcza się o rękę 17-letniej M. Wodzińskiej.
27 X 1838 r.	Majorka	Wyjeżdża z G. Sand na Majorkę
17 X 1849 r. o 2 ⁰⁰	Majorka	Umiera
30 X 1849	Paryż	Msza żałobna w kościele św. Magdaleny i na cmentarzu Pere - Lachaise.

- Wyszukaj w Internecie jakie pomniki oraz obiekty związane z Fryderykiem Chopinem znajdują się w następujących miastach – **PARYŻ, SZANGHAJ, DUSZNIKI ZDRÓJ, SINGAPUR, WARSZAWA, ŻELAZOWA WOLA.**
- Wysłuchanie utworów F. Chopina – Etiuda rewolucyjna c-moll, Preludium deszczowe Des-dur.
- Z tomiku wierszy wybranie wiersza – nauka recytacji do muzyki F. Chopina.

10. Wykonaj plakat informujący o koncercie muzycznym. W kompozycji dobierz literonictwo do formy graficznej obrazu. Pamiętaj, że plakat spotyka się na ulicy, dlatego powinien być czytelny. Aby był czytelny i przyciągał uwagę musi stanowić wyraźną kompozycję litery i obrazu.
11. Na kartce formatu A4 ołówkiem wykonaj projekt pomnika F. Chopina. Swoje dzieło dopasuj do najbliższego otoczenia Szafarni.
12. Wykonaj pracę plastyczną przedstawiającą twoją grupę tańczącą poloneza.

III. Ewaluacja

Odczucia i refleksje jakie uczucia towarzyszyły uczniom w czasie słuchania utworów Fryderyka Chopina, podsumowanie zdobytych wiadomości o jego życiu, ocena aktywności uczniów przez nauczyciela.

IV. Literatura

- http://portalwiedzy.onet.pl/33138,1,,chopin_f_walc_cis_moll_op_64,haslo.html,
- www.eckardt.pl/.../ uploads/2007/11/walc.jpg,
- www.polskina5.pl/.../b/Bal_w_hotelu_Lambert.jpg,
- republika.pl/.../4422698/twalc_as_durl1_jpg.jpg,
- http://portalwiedzy.onet.pl/25584,.,.,chopin_fryderyk_franciszek,haslo.html.
- A. Mickiewicz „*Pan Tadeusz*”